

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

198. An sit licita inter coniuges delectatio de copula cogitata vt præsentī,
quando ipsa copula est illis interdicta ob aliquam causam? Et in textu
huius Resolutionis adducuntur diuersi casus pro ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

exerceri non possit. Quare cum eadem copula tunc sit licita, & prohibita, vel impossibilis, solum per accidens, & ab extrinseco; licita etiam erunt delectatio illa, & tactus, qui de se ad actum coniugalem tanquam ad finem tendunt. Et tactus poterunt excusari à veniali, si non ob solum delectationem, sed ad conciliandum amorem, vel ad vitandam incontinentiam exercentur absque pollutionis periculo. Et hanc sententiam me citato tenet nouissimè Bossius *tract. de Scrupulis* §. 59. num. 2191. & Martinus Perez de *Matrim. disp. 53. sect. 3. num. 2. & 3.* qui tamen optimè notat, supra dictam doctrinam non procedere in viduis & in sponsis de futuro; non enim his licitum est delectari morosè de copula coniugali præterita, vel futura tempore matrimonij, quicquid in contrarium asserat Magister Araujo in *part. 2. D. Thomæ, quest. 74. art. 10. dub. 3. num. 48.* & alij.

RESOL. CXCVII.

An coniux excusetur à peccato mortali, si voluntarie delectetur in commotione sensitiua orta ex imaginatione coniugis absentis? Et supponitur abesse probabile pollutionis periculum? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 199. aliàs 200.

Alibi supra in Ref. 195. §. 2. in fine. & in Ref. 196. §. 2. prope finem. Verè Et hæc & infra in Ref. 199. §. Verum ad lin. 8. & verè etiam si inde.

§. 1. Contra Nauarrum, Azorium, Philiaricum, & alios affirmatiuam sententiam alibi cum multis DD. probabiliter docui, sed, quia aduersus me propter hoc quidam Theologaster obmurmurauit, idè iterum eandem sententiam doceo, quam docent etiam Medina in *part. 2. quest. 74. art. 8. dub. 1.* Zamel *ibid. disp. 4. dub. 3. Coriel dub. 3. §. 2. diff. 3.* Zanardus in *direct. onsc. part. 1. tr. de matrim. cap. 41.* Layman *Theolog. moral. lib. 1. tract. 3. cap. 6. num. 14.* vbi sic asserit: Licet existiment aliqui etiam coniugatum mortaliter peccare, si voluntarie delectentur in motione venerea ortæ ex coniugis absentis apprehensione, eo quod talis commotio tunc ordinari non possit ad actum coniugalem, sed potius ordinetur ad pollutionem; opposita tamen sententia probabilitate non caret; Cum enim matrimonium à mortali peccato excuset tactus impudicos inter coniuges, non copulandi, sed solius voluptatis gratia institutos; consequens est similiter etiam sensitiuam commotionem ex absentis mariti cognitione ortam, vel voluntariè acceptam à culpa mortali excusari. Ratio est, quia hæc omnia in coniugibus, per se loquendo, tendunt ad opus coniugale. Per accidens autem est, quod ob absentiam, vel simile impedimentum opus non exercentur. Suppono autem in his casibus abesse probabile pollutionis periculum. Ita Layman, & ego, licet nouissimè contrarium doceant Pontius de *matrim. lib. 10. cap. 16. §. 2. num. 11.* Fernandez in *exam. Theolog. moral. part. 2. cap. 2. §. 4. num. 6.* & alij, sed nostra sententia est probabilissima.

RESOL. CXCVIII.

An sit licita inter coniuges delectatio de copula cogitata vt presenti, quando ipsa copula est illis interdicta ob aliquam causam? Et in rextu huius Resolutionis adducuntur diuersi casus pro praxi supradictæ difficultatis? Et deducitur, quod si absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale coniugibus delectari morosè de copula cogitata tanquam presenti, dum absentes sunt? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 223. aliàs 224.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 44. num. 11.* sed aduersus illum infurgit Basilius Pontius de *matrim. lib. 10. cap. 16. §. 2. num. 12.* & Emanuel Rodriguez in *summa nouissima to. 1. cap. 129. conclus. 3. vbi sic ait;* [Quando la copula matrimonial es illicita, por razon de alguna circunstancia extrinseca, de su naturaleza no los priua de vfo legitimo del matrimonio, tambien es illicita la delectacion del apetito sensitio de esta copula pensada como de presente. Esta conclusion es contra Sanchez, el qual dize ser licita la dicha delectacion, y assi afirma, que entre los casados, aunque sea illicita la copula, por razon del notable peligro de la salud, ò de abortio, no sera illicita la delectacion desta copula, pues esta delectacion no es contra la dicha salud, y dizemas que illicita es la copula coniugal en lugar publico, por ser contraria à la honestidad natural, porque no es illicita moralmente la delectacion interna sensitua de la copula coniugal en el mismo lugar, attento que esta delectacion no es contraria à la honestidad natural, por razon de laqual la copula es illicita. Laqual doctrina tengo per muy, agena de la Theologia moral, porque aunque la dicha delectacion de presente no sea notablemente contraria à la salud corporal, ni à la honestidad natural, ella anfi sin respecto à circunstancia extrinseca, es illicita, porque la delectacion coniugal de su naturaleza quando se tiene de presente absolutamente no es buena, sino solamente quando se tiene actualmente el acto, y no quando no se tiene.] Ita Rodriguez.

2. Sed non rectè quidem, nam si absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale coniugibus delectari morosè de copula cogitata tanquam presenti, dum absentes sunt, quia cum illis non sit peccatum mortale consensus in actum, nec etiam erit in delectationem, & ita sentiunt plures DD. quos supra, & alibi citauimus, quibus nunc addo Malderum in *part. 2. D. Thomæ, quest. 74. art. 10. dub. 11.* Tannerus etiam in *part. 2. disp. 4. quest. 8. dub. 7. num. 140.* Iacobum Granado *vbi infra*, & Filiucium *tom. 1. tract. 10. c. 9. n. 33;* qui citat D. Thomam, Paludanum, Caietanum, Gersonem, Armillam, & Tabienam.

3. Igitur respondendo ad quæstionem in hac resolutione propositam, assero probabiliter cum Sanchez *vbi supra*, quod quoties copula interdictur coniugibus ob circumstantiam extrinsecam, quæ per se neutrum coniugem arceat ab vfu matrimonij, licita est delectatio appetitus sensitui de copula cogitata vt presenti, vt si illicita sit copula propter periculum abortus, & salutis. Et ratio est, quia matrimonium non tantum excusat coitum à culpa, sed etiam morosam delectationem. Ergo cum impedimenta supradicta opponantur soli copula, vfus solus ille redditur illicitus, & non delectatio. Secundò, in his casibus vfus matrimonij ex se est licitus, sed tantum ab extrinseco prohibetur ratione charitatis, aut pietatis obligantium præcaueri damnum coniugis, vel prolis, sed his virtutibus non aduersatur delectatio, nam ex illa simile damnus non timetur; ergo non erit prohibita.

4. Et idem dicendum est, quoties est physicum impedimentum ad copulam, vt si impotentia coeundi superueniat matrimonio contracto, vel quando cõcubitus est interdictus ratione alicuius præcepti Ecclesiæ, vti coniux contrahit affinitatem, seu cognitionem cum altero coniuge, & ratione cuius arceatur à debiti petitione; vel si vterque similiter eam contraxit, quia tale impedimentum est extrinsecum, & arcens à copula in pœnam admissi delicti. Ergo cum res sit pœnalis, non est extendenda ad delectationem.

Sup. hoc supra in Ref. 196. §. vlt. in principio.

Supra, & alibi in Resolutionibus quæ hic sunt supra 195. & 196. & infra in Ref. seq. §. Verum.

tionem, & id quod diximus de delectatione, dicendum esse puto, etiam de tactibus. Et hæc omnia asserit Sanchez *vbi supra*, quem postea sequitur Granada in 1.2. d. *Thoma cont.* 6. disp. 5. num. 10. & Villalobos in *summa*, tom. 2. tract. 40. diff. 17. num. 6. vbi ita ait. [Duda es quando entre los casados no es lícito el acto conjugal, porque tienen hecho voto de castidad, ò por falta de salud, ò por otro impedimento, si entonces es lícita la delectacion. A lo qual respondo, que si es por voto, en tal caso como el acto es ilícito, tambien lo sera la delectacion, como dize Sanchez, mas no quando fuesse el impedimento extrinseco tan solamente, como el mismo dize; y lo mismo siente, quando por la afinidad que sobreniene al matrimonio, no pueden pedir el debito, porque este es impedimento extrinseco del precepto de la Iglesia, en pena del pecado.] Sic ille; unde apparet non bene Rodriguez dixisse, opinionem Sanchez à morali Theologia alienam esse; est enim probabilissima.

Sup. hoc in Ref. seq. §. vlt.

RESOL. CXCIX.

An delectatio coniugis cum femina aliena, habeat non solum malitiam contra Castitatem, sed etiam contra Iustitiam?

Et docetur licitum esse coniugibus delectari de copula maritali, ac si præsens esset, etiam si inde confurgat membri pudendi alteratio, & commotio absque pollutionis periculo?

Et aduertitur non esse licitum coniugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitime habita, vel habenda, & hoc etiam procedit, si coniux emisit votum Castitatis absque consensu alterius coniugis, ratione cuius non deobligatur à debiti redditione? Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 1. Rel. 73.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 7. Ref. 100. 101. & 102. §. vlt. pñt mediū. à vers. Sed hæc. & in Ref. 104. cursum in §. Nota vero.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondent communiter, vide Bonacinam de *matri. quæst.* 4. punct. 8. n. 19. Et ratio est, quia coniux per matrimonium non solum corpus, sed etiam affectus alteri coniugi obligauit. Ergo si in alteram feminam à sua coniuge inclinatur, iniuriam illi irrogat.

2. Sed hæc ratio non caret difficultate, vt docet Castrus Palaus in *opere morali tom. 1. tract. 2. diff. 2. punct. 10. §. 45. num. 4.* supposita eius sententia affirmante delectationem non accipere malitiam omnè obiecti, sed quatenus ab intellectu voluntati representatur. Cum autem à circumstantia coniugis possit intellectus præscindere, & se ipsum quasi solum considerare, non videtur circumstantiam coniugij posse malitiam tali delectationi tribuere. Quòd autem per coniugium non se coniuges obligauerint ab his delectationibus abstinere, sicuti obligant vouentes castitatem, inde probatur, quia hæc delectationes sunt per se incognitæ alteri coniugi. Ergo non potest ratione illatum iniuriam pati, neque ob illas copula sibi debita. Ergo non sunt contra iustitiam, sed solum contra temperantiam; quod dubitando dictum sit. Hæc omnia Castrus, sed tu ne discedas à prima sententia affirmatiua.

3. Verum, vt alibi diximus, & nunc iterum doceo cum dicto Castrus Palaus *vbi supra*, tr. 2. disp. 2. punct. 10. §. 2. num. 17. licitum est coniugibus delectari de copula maritali habita, vel habenda, ac si præsens esset, modò absit periculum pollutionis, quia hæc delectatio coniugibus est licita, eo quòd principium, & dispositio sic copulæ coniugalis, quæ illis licita est, neque redditur mortalis, etiam si inde confurgat membri pudendi alteratio, & commotio absque pollutionis periculo, quia hæc omnia ad co-

Alibi sup. contento in hoc §. supra in Ref. 195. per totam, & in Ref. 196. §. 2. & in Ref. 198. §. Sed non & lege etiã doctrinam Ref. 197. pro

pulam maritalem de se ordinantur, si tamen proprie eorum delectationem appetantur, et culpa venialis, quia extrahitur à suo fine. Quod verò Silas affirmat in part. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 3. o. num. 207. mortale esse, si coniuges delectentur de copula maritali imaginaria, & fictam, non probatur, quia parum refert copulam esse fictam, vel veram, si delectatio absolute illis prohibita non est, & non fertur ad obiectum formaliter malum. Ita Castrus loco citato, cui adde quez in part. 2. disp. 113. cap. 2. Layman, Sanchez, & dam Theologastrum citati.

4. Nota tamen non esse licitum coniugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitime habita, vel habenda, quia licet obiectum bonum sit, at delectatio bona non est, quia aduersatur voto castitatis, quod prohibet omnem delectationem sensibilem veneream. Ita Basilius Pontius de *matri. lib. 1. c. 16. §. 2. n. 12.* Sanchez, Valq. & alij, que opinio procedit aduersus aliquos penes Coninch de *Sacram. vbi supra*, n. 109. etiam si coniux emisit votum castitatis absque consensu alterius coniugis, ratione cuius non deobligatur à debiti redditione. Ita Lessius lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 106. Valq. disp. 113. cap. 2. & alij.

RESOL. CC.

An coniuges vtentes copula causa voluptatis peccent venialiter?

Et notatur non esse peccatum neque veniale conseruare matrimonium ob pulchritudinem, vel diuitias? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 13. alias 216.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondent Sanch. de *matri. tom. 3. lib. 9. disp. 11. n. 4.* Bonacina de *matri. quæst.* 4. punct. 6. num. 7. & alij penes ipsos.

2. Sed ego puto probabiliter non esse peccatum veniale cognoscere vxorem causa voluptatis, & hanc opinionem probabilem putat Veracrus in *speculo*, part. 3. art. 16. concl. 2. & docent Ioan. Sanctius in *selectis*, disp. 23. n. 25. & Basilius Pontius de *matri. lib. 1. cap. 21. num. 6. & 7.* & ex veteribus Maior in 4. sent. dist. 31. quæst. unica, concl. 7. & Almainius in 4. sent. dist. 26. quæst. 1. in fine.

3. Notandum est etiam contra Sanchez lib. 2. disp. 29. quæst. 3. num. 11. non esse neque peccatum veniale contrahere matrimonium ob pulchritudinem, vel diuitias. Et ita docet Pontius *vbi supra*, num. 13. cum Soto in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 1. concl. 3. & Maiore in 4. dist. 26. quæst. 3. concl. 1. & 2.

RESOL. CCI.

An copula coniugalis iniura propter dilectionem inducat peccatum veniale?

Et sequitur quod qui reddit debitum postulanti illud ex sola voluptate, an similiter peccet?

Ex quibus colligitur coniugatos peccare venialiter, quando cibis calidis, aut tinguentis, oleis, melle, & aliis medicamentis vtuntur ad excitandam, & magis accendendam voluptatem?

Et notatur copulam inter coniugatos esse sanctorum vtendam, & vt conseruandam non includere culpam venialem, &c?

Et an actus coniugalis factus solum ad euadendam continentiam eius, qui petiti debentem, seu propriam fornicationem vitandam, sui culpa venialis?

Et quid in casu, quo petenti debiti carnis molestia non

ANTON
Opera
Tom. 1. & 2.
E III